

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ശതതമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ ഭരതം പ്രതി കുശലപ്രശ്നവ്യാജേന
രാജനീതേരുപദേശഃ

ജടിലം ചീരവസനം

പ്രാഞ്ജലിം പതിതം ഭൂവി |

ദദർശ രാമോ ദുർദർശം

യുഗാന്തേ ഭാസ്കരം യഥാ || 2.100.1 ||

കമഞ്ചിദഭിവിജ്ഞായ

വിവർണവദനം കൃശം |

ഭ്രാതരം ഭരതം രാമഃ

പരിജഗ്രാഹ പാണിനാ || 2.100.2 ||

ആഘ്രായ രാമസ്തം മുർധ്നി

പരിഷ്വജ്യ ച രഘവം |

അങ്കേ ഭരതമാരോപ്യ

പര്യപുച്ഛത സാദരം || 2.100.3 ||

ക്വ നു ത്വേഭൂത് പിതാ താത

യദരൺയം ത്വമാഗതഃ |

ന ഹി ത്വം ജീവതസ്തസ്യ
വനമാഗന്തുമർഹസി || 2.100.4 ||

ചിരസ്യ ബത പശ്യാമി
ദൂരാദ് ഭരതമാഗതം |
ദുഷ്പ്രതീകമരൺയേസ്ഥിൻ
കിം താത വനമാഗതഃ || 2.100.5 ||

കച്ചിന്നു ധരതേ താത
രാജാ യത് ത്വമിഹാഗതഃ |
കഞ്ചിന്ന ദീനഃ സഹസാ
രാജാ ലോകാന്തരം ഗതഃ || 2.100.6 ||

കച്ചിത് സൗമ്യ ന തേ രാജ്യം
ഭൃഷ്ടം ബാലസ്യ ശാശ്വതം |
കച്ചിച്ഛൂശ്രൂഷസേ താത
പിതൃഃ സത്യപരാക്രമ || 2.100.7 ||

കച്ചിദ് ദശരഥോ രാജാ
കുശലീ സത്യസംഗരഃ |
രാജസുയാശ്വമേധാനാ -
മാഹർതാ ധർമനിശ്ചിതഃ || 2.100.8 ||

സ കച്ചിദ് ബ്രാഹ്മണോ വിദ്വാൻ
ധർമനിത്യോ മഹാദൃതിഃ |
ഇക്ഷ്വാകുണാമുപാധ്യായോ
യഥാവത് താത പൂജ്യതേ || 2.100.9 ||

താത കച്ചിച്ച കൗസൽയാ
സുമിത്രാ ച പ്രജാവതീ |

സുഖിനീ കച്ചിദാർയാ ച
ദേവീ നന്ദതി കൈകയീ || 2.100.10 ||

കച്ചിദ് വിനയസമ്പന്നഃ
കുലപുത്രോ ബഹുശ്രുതഃ |
അനസൂയൂരനുദ്രഷ്ടാ
സത്കൃതസ്തേ പുരോഹിതഃ || 2.100.11 ||

കച്ചിദഗ്നിഷു തേ യുക്തോ
വിധിജ്ഞാതാ മതിമാനൃജുഃ |
ഹുതം ച ഹോഷ്യമാണം ച
കാലേ വേദയതേ സദാ || 2.100.12 ||

കച്ചിദ് ദേവാൻ പിതൃൻ ഭൃത്യാൻ
ഗുരുൻ പിതൃസമാനപി |
വൃദ്ധാംശ്ച താത വൈദ്യാംശ്ച
ബ്രാഹ്മണാംശ്ചാഭിമന്യസേ || 2.100.13 ||

ഇശ്വസ്ത്രവരസമ്പന്ന -
മർഥശാസ്ത്രവിശാരദം |
സുധൻവാനമുപാധ്യായം
കച്ചിത് ത്വം താത മന്യസേ || 2.100.14 ||

കച്ചിദാത്മസമാഃ ശൂരാഃ
ശ്രുതവന്തോ ജിതേന്ദ്രിയാഃ |
കുലീനാശ്ചേംഗിതജ്ഞാശ്ച
കൃതാസ്തേ താത മന്ത്രിണഃ || 2.100.15 ||

മന്ത്രോ വിജയമൂലം ഹി
രാജ്ഞാം ഭവതി രാഘവ |

സുസംവൃതോ മന്ത്രിധുരൈ -

രമാത്യേഃ ശാസ്ത്രകോവിദൈഃ || 2.100.16 ||

കചിന്നിദ്രാവശം നൈഷി

കച്ചിത് കാലേഽവബുധ്യസേ |

കച്ചിച്ചാപരരാത്രേഷു

ചിന്തയന്ധ്യർഥനൈപുണം || 2.100.17 ||

കഞ്ചിൻമന്ത്രയസേ നൈകഃ

കച്ചിന്ന ബഹുഭിഃ സഹ |

കച്ചിത് തേ മന്ത്രിതോ മന്ത്രോ

രാഷ്ട്രം ന പരിധാവതി || 2.100.18 ||

കച്ചിദർഥം വിനിശ്ചിത്യ

ലഘുമൂലം മഹോദയം |

ക്ഷിപ്രമാരഭസേ കർമ്മ

ന ദീർഘയസി രാഘവ || 2.100.19 ||

കച്ചിന്നു സുകൃതാൻയേവ

കൃതരൂപാണി വാ പുനഃ |

വിദുസ്തേ സർവകാർയാണി

ന കർതവ്യാനി പാർഥിവാഃ || 2.100.20 ||

കച്ചിന്ന തർക്കൈർയുക്ത്യാ വാ

യേ ചാപ്യപരികീർത്തിതാഃ |

ത്വയാ വാ തവ വാമാത്യേ -

ർബുധ്യതേ താത മന്ത്രിതം || 2.100.21 ||

കച്ചിത് സഹസ്രൈർമൂർഖാണാ -

മേകമിച്ഛസി പണ്ഡിതം |

പണ്ഡിതോ ഹൃദ്ഗമകൃച്ഛേഷു
കുർയാന്നിഃശ്രേയസം മഹത് || 2.100.22 ||

സഹസ്രാൺയപി മുർഖാണാം
യദുപാസ്തേ മഹീപതിഃ |
അഥവാപ്യയുതാൻയേവ
നാസ്തി തേഷു സഹായതാ || 2.100.23 ||

ഏകോഽപ്യമാത്യോ മേധാവി
ശൂരോ ദക്ഷോ വിചക്ഷണം |
രാജാനം രാജപുത്രം വാ
പ്രാപയേൻമഹതീം ശ്രിയം || 2.100.24 ||

കച്ചിൻമുഖ്യാ മഹത്സ്യവ
മധ്യമേഷു ച മധ്യമാഃ |
ജഘൻയാശ്വ ജഘൻയേഷു
ഭൃത്യാസ്തേ താത യോജിതാഃ || 2.100.25 ||

അമാത്യാനുപധാതീതാൻ
പിതൃപൈതാമഹാശുചീൻ |
ശ്രേഷ്ഠാഽച്ഛേഷ്ഠേഷു കച്ചിത് ത്വം
നിയോജയസി കർമസു || 2.100.26 ||

കച്ചിന്നോഗ്രേണ ദണ്ഡന
ഭൃശമുദ്വേജിതാഃ പ്രജാഃ |
രാഷ്ട്രേ തവാവജാനന്തി
മന്ത്രിണഃ കൈകയിസുത || 2.100.27 ||

കച്ചിത് ത്വാം നാവജാനന്തി
യാജകാഃ പതിതം യഥാ |

ഉഗ്രപ്രതിഗ്രഹീതാരം

കാമയാനമിവ സ്ത്രിയഃ || 2.100.28 ||

ഉപായകുശലം വൈദ്യം

ഭൃത്യസന്ദുഷണേ രതം |

ശുരമൈശ്വര്യകാമം ച

യോ ഹന്തി ന സ ഹന്യതേ || 2.100.29 ||

കച്ചിദ് ധൃഷ്ടശ്ച ശുരശ്ച

ധൃതിമാൻ മതിമാഛരുചിഃ |

കുലീനശ്ചാനുരക്തശ്ച

ദക്ഷഃ സേനാപതിഃ കൃതഃ || 2.100.30 ||

ബലവന്തശ്ച കച്ചിത് തേ

മുഖ്യാ യുദ്ധവിശാരദാഃ |

ദൃഷ്ടാപദാനാ വിക്രാന്താ -

സ്ത്വയാ സത്കൃത്യ മാനിതാഃ || 2.100.31 ||

കച്ചിദ് ബലസ്യ ഭക്തം ച

വേതനം ച യഥോചിതം |

സമ്പ്രാപ്തകാലം ദാതവ്യം

ദദാസി ന വിലംബസേ || 2.100.32 ||

കാലാതിക്രമണേ ഹ്യേവ

ഭക്തവേതനയോർഭൃതാഃ |

ഭർതുരപ്യതികുപ്യന്തി

സോഽനർഥഃ സുമഹാൻ കൃതഃ || 2.100.33 ||

കച്ചിത് സർവ്വേനുരക്താസ്ത്വാം

കുലപുത്രാഃ പ്രധാനതഃ |

കച്ചിത് പ്രാണാംസ്തവാർഥേഷു
സന്ത്യജന്തി സമാഹിതാഃ || 2.100.34 ||

കച്ചിജാനപദോ വിദ്വാൻ
ദക്ഷിണഃ പ്രതിഭാനവാൻ |
യഥോക്തവാദീ ദൂതസ്തേ
കൃതോ ഭരത പണ്ഡിതഃ || 2.100.35 ||

കച്ചിദഷ്ടാദശാൻയേഷു
സ്വപക്ഷേ ദശ പഞ്ച ച |
ത്രിഭിസ്ത്രിഭിരവിജ്ഞാതൈ -
ർവത്സി തീർത്ഥാനി ചാരകൈഃ || 2.100.36 ||

കച്ചിദ് വ്യപാസ്താനഹിതാൻ
പ്രതിയാതാംശ്ച സർവദാ |
ദുർബലാനനവജ്ഞായ
വർതസേ രിപുസുദന || 2.100.37 ||

കച്ചിന്ന ലോകായതികാൻ
ബ്രാഹ്മണാംസ്താത സേവസേ |
അനർഥകുശലാ ഹ്യേതേ
ബാലാഃ പണ്ഡിതമാനിനഃ || 2.100.38 ||

ധർമശാസ്ത്രേഷു മുഖ്യേഷു
വിദ്യമാനേഷു ദുർബുധാഃ |
ബുദ്ധിമാൻവീക്ഷികീ പ്രാപ്യ
നിരർഥം പ്രവദന്തി തേ || 2.100.39 ||

വീരൈരധൃഷിതാം പൂർവ -
മസ്മാകം താത പൂർവകൈഃ |

സത്യനാമാം ദൃഢദ്വാരാം

ഹസ്ത്യശ്വരഥസങ്കുലാം || 2.100.40 ||

ബ്രാഹ്മണൈഃ ക്ഷത്രിയൈർവൈശ്യഃ

സ്വകർമ്മനിരതൈഃ സദാ |

ജിതേന്ദ്രിയൈർമഹോത്സാഹൈ -

ർവൃതാമാർയൈഃ സഹസ്രശഃ || 2.100.41 ||

പ്രാസാദൈർവിവിധാകാരൈ -

ർവൃതാം വൈദ്യജ്ഞാകുലാം |

കച്ചിത് സമുദിതാം സ്ഫീതാ -

മയോധ്യാം പരിരക്ഷസേ || 2.100.42 ||

കച്ചിച്ചൈത്യശതൈർജുഷ്ടഃ

സുനിവിഷ്ടജ്ഞാകുലഃ |

ദേവസ്ഥാനൈഃ പ്രപാദിശു

തടാകൈശ്ചോപശോഭിതഃ || 2.100.43 ||

പ്രഹൃഷ്ടനരനാരീകഃ

സമാജോത്സവശോഭിതഃ |

സുകൃഷ്ടസീമാപശുമാൻ

ഹിംസാഭിരഭിവർജിതഃ || 2.100.44 ||

അദേവമാത്യുകോ രമ്യഃ

ശ്വാപദൈഃ പരിവർജിതഃ |

പരിത്യക്തോ ഭയൈഃ സർവൈഃ

ഖനിഭിശ്ചോപശോഭിതഃ || 2.100.45 ||

വിവർജിതോ നരൈഃ പാപൈ -

ർമ്മമ പുർവൈഃ സുരക്ഷിതഃ |

കച്ചിജനപദഃ സ്മിതഃ

സുഖം വസതി രാഘവ || 2.100.46 ||

കച്ചിത് തേ ദധിതാഃ സർവേ

കൃഷിഗോരക്ഷജീവിനഃ |

വാർത്തായാം സംശ്രിതസ്താത

ലോകോത്ഥം സുഖമേധതേ || 2.100.47 ||

തേഷാം ഗുപ്തിപരീഹാരൈഃ

കച്ചിത് തേ ഭരണം കൃതം |

രക്ഷാ ഹി രാജ്ഞാ ധർമ്മേണ

സർവേ വിഷയവാസിനഃ || 2.100.48 ||

കഞ്ചിത് സ്ത്രിയഃ സാന്ത്വയസേ

കച്ചിത് താസ്മതേ സുരക്ഷിതാഃ |

കഞ്ചിന്ന ശ്രദ്ധാസ്യാസാം

കച്ചിദ് ഗൃഹ്യം ന ഭാഷസേ || 2.100.49 ||

കച്ചിന്നാഗവനം ഗുപ്തം

കച്ചിത് തേ സന്തി ധേനുकाഃ |

കച്ചിന്ന ഗണികാശ്ചാനാം

കുഞ്ജരാണാം ച തൃപ്യസി || 2.100.50 ||

കച്ചിദ് ദർശയസേ നിത്യം

മാനുഷാണാം വിഭൂഷിതം |

ഉത്ഥായോത്ഥായ പൂർവാഹേ

രാജപുത്ര മഹാപഥേ || 2.100.51 ||

കച്ചിന്ന സർവേ കർമാന്താഃ

പ്രത്യക്ഷാസ്തേവിശങ്കയാ |

സർവേ വാ പുനരുത്സൃഷ്ടാ
മധ്യമേവാത്ര കാരണം || 2.100.52 ||

കച്ചിദ് ദുർഗാണി സർവാണി
ധനധാന്യായുധോദകൈഃ |
യന്ത്രൈശ്ച പ്രതിപൂർണാനി
തഥാ ശിൽപിധനുർധരൈഃ || 2.100.53 ||

ആയസ്മതേ വിപുലഃ കച്ചിത്
കച്ചിദൽപതരോ വ്യയഃ |
അപാത്രേഷു ന തേ കഞ്ചിത്
കോഷോ ഗച്ഛതി രാഘവ || 2.100.54 ||

ദേവതാർഥേ ച പിത്രാർഥേ
ബ്രാഹ്മണാഭ്യാഗതേഷു ച |
യോധേഷു മിത്രവർഗേഷു
കച്ചിദ് ഗച്ഛതി തേ വ്യയഃ || 2.100.55 ||

കച്ചിദാർത്ഥോഽപി ശുദ്ധാത്മാ
ക്ഷാരിതശ്ചാപകർമ്മണാ |
അഭ്യുഷ്ടഃ ശാസ്ത്രകുശലൈ -
രന ലോഭാദ് ബധ്യതേ ശുചിഃ || 2.100.56 ||

ഗൃഹീതശ്ചൈവ പുഷ്ടശ്ച
കാലേ ദൃഷ്ടഃ സകാരണഃ |
കച്ചിന്ന മുച്യതേ ചോരോ
ധനലോഭാന്നരർഷഭ || 2.100.57 ||

വ്യസനേ കച്ചിദാവ്യസ്യ
ദുർബലസ്യ ച രാഘവ |

അർഥം വിരാഗാഃ പശ്യന്തി

തവാമാത്യാ ബഹുശ്രുതാഃ || 2.100.58 ||

യാനി മിഥ്യാഭിശസ്താനാം

പതന്ത്യശ്രുണി രാഘവ |

താനി പുത്രപശൂൻ ഘ്നന്തി

പ്രീത്യർഥമനുശാസതഃ || 2.100.59 ||

കച്ചിദ് വൃദ്ധാംശു ബാലാംശു

വൈദ്യാൻ മുഖ്യാംശു രാഘവ |

ദാനേന മനസാ വാചാ

ത്രിഭിരേതൈർബുദ്ധ്യഷസേ || 2.100.60 ||

കച്ചിദ് ഗുരൂംശു വൃദ്ധാംശു

താപസാൻ ദേവതാതിഥീൻ |

ചൈത്യാംശു സർവാൻ സിദ്ധാർഥാൻ

ബ്രാഹ്മണാംശു നമസ്യസി || 2.100.61 ||

കച്ചിദർഥേന വാ ധർമ -

മർഥം ധർമേണ വാ പുനഃ |

ഉഭൗ വാ പ്രീതിലോഭേന

കാമേന ന വിബാധസേ || 2.100.62 ||

കച്ചിദർഥം ച കാമം ച

ധർമം ച ജയതാം വര |

വിഭജ്യ കാലേ കാലജ്ഞ

സർവാൻ വരദ സേവസേ || 2.100.63 ||

കച്ചിത് തേ ബ്രാഹ്മണാഃ ശർമ

സർവശാസ്ത്രാർഥകോവിദാഃ |

ആശംസന്തേ മഹാപ്രാജ്ഞേ

പൗരജാനപദൈഃ സഹ || 2.100.64 ||

നാസ്തികൃമന്യതം ക്രോധം

പ്രമാദം ദീർഘസൂത്രതാം |

അദർശനം ജ്ഞാനവതാ -

മാലസ്യം പഞ്ചവൃത്തിതാം || 2.100.65 ||

ഏകചിന്തനമർഥാനാ -

മനർഥജൈതശ്ച മന്ത്രണം |

നിശ്ചിതാനാമനാരംഭം

മന്ത്രസ്യാപരിരക്ഷണം || 2.100.66 ||

മംഗലാദ്യപ്രയോഗം ച

പ്രത്യുത്ഥാനം ച സർവതഃ |

കച്ചിത് ത്വം വർജയന്ധ്യേതാൻ

രാജദോഷാംശ്ചതുർദശ || 2.100.67 ||

ദശപഞ്ചചതുർവർഗാൻ

സപ്തവർഗം ച തത്ത്വതഃ |

അഷ്ടവർഗം ത്രിവർഗം ച

വിദ്യാസ്തിസ്രശ്ച രാഘവ || 2.100.68 ||

ഇന്ദ്രിയാണാം ജയം ബുദ്ധ്യാ

ഷാഡ്ഗുണയം ദൈവമാനുഷം |

കൃത്യം വിംശതിവർഗം ച

തഥാ പ്രകൃതിമണ്ഡലം || 2.100.69 ||

യാത്രാദണ്ഡവിധാനം ച

ദ്വിയോനീ സന്ധിവിഗ്രഹോ |

കച്ചിദേതാൻ മഹാപ്രാജ്ഞ
യമാവദനുമന്യസേ || 2.100.70 ||

മന്ത്രിഭിസ്ത്വം യഥോദ്ദിഷ്ടം
ചതുർഭിസ്ത്രിഭിരേവ വാ |
കച്ചിത് സമസ്തൈർവ്യസ്തൈശ്ച
മന്ത്രം മന്ത്രയസേ ബുധ || 2.100.71 ||

കച്ചിത് തേ സഹലാ വേദാഃ
കച്ചിത് തേ സഹലാഃ ക്രിയാഃ |
കച്ചിത് തേ സഹലാ ദാരാഃ
കച്ചിത് തേ സഹലം ശ്രുതം || 2.100.72 ||

കച്ചിദേഷേവ തേ ബുദ്ധി -
ര്യഥോക്താ മമ രഘവ |
ആയുഷ്യാ ച യശസ്യാ ച
ധർമകാമാർഥസംഹിതാ || 2.100.73 ||

യാം വൃത്തിം വർത്തതേ താതോ
യാം ച നഃ പ്രപിതാമഹഃ |
താം വൃത്തിം വർത്തസേ കച്ചിദ്
യാ ച സത്പഥഗാ ശുഭാ || 2.100.74 ||

കച്ചിത് സ്വാദുകൃതം ഭോജ്യമേകോ നാശ്നാസി രഘവ |
കച്ചിദാശംസമാനേഭ്യോ മിത്രേഭ്യഃ സമ്പ്രയച്ഛസി || 2.100.75 ||

രാജാ തു ധർമേണ ഹി പാലയിത്വാ
മഹീപതിർദണ്ഡധരഃ പ്രജാനാം |
അവാപ്യ കൃത്സ്നാം വസുധാം യമാവ -
ദിതശ്ചൂതഃ സ്വർഗമുപൈതി വിദ്വാൻ || 2.100.76 ||

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
അയോധ്യാകാണ്ഡേ ശതതമഃ സർഗഃ ॥